

INTRODUCTION OF NEW TRAVEL REGULATIONS (IN AND OUTSIDE THE EUROPEAN UNION) AND THEIR IMPACT ON TOURISM

Nikolay Yotovski

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Faculty of Geology and Geography, Doctoral Program "Geography of Recreation and Tourism", 15 Tsar Osvoboditel Blvd, 1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: nickyot@yahoo.com

Абстракт

After more than a year of restrictive measures and other restrictions, there is currently an increased interest in travel. A number of countries are beginning to phase out measures to save their tourism business. Some countries have introduced a relaxed regime for foreign tourists. In the EU, the issue of introducing a health certificate to make it easier for tourists to travel within the Union is particularly relevant. Prior to the introduction of this certificate, controversy arose over whether it actually facilitated or restricted the free movement of people, one of the EU's most important principles since its inception. It seems that vaccinated people are privileged to travel, although in many countries there is no equality in access to vaccines, and in others mass vaccination is very slow. Outside the EU, there are good and bad practices in the already introduced rules for admitting foreign tourists.

Currently, world tourism is facing serious challenges related to the lack of coordinated action of institutions in different countries, which have the freedom to choose which vaccines to be recognized, with which tests to allow foreign tourists. Ultimately, this confuses people who want to travel and seriously changes their habits when choosing a destination and how to book a trip.

The article presents practices in different countries and the impact of these practices on the tourist flow in these countries. An analysis and comparison has been made between countries inside and outside the EU. The effect of the ongoing complete ban on admitting foreign tourists in other countries was also analyzed.

The methods used are theoretical analysis and synthesis, content analysis of normative documents.

Keywords: *certificate, COVID 19, institutions, measures, pandemic.*

Въведение

На 31 декември 2019 г., от гр. Ухан в провинция Хубей, Централен Китай се съобщава, че е открит нов коронавирус (SARS-CoV-2), който причинява т. нар. Коронавирусна болест 2019 (COVID-19). На 11 януари 2020 г. в Ухан е обявен първият смъртен случай на заболял от COVID-19. Здравните власти в страната изразяват опасения, че епидемията ще се разрасне до огромни мащаби, поради факта, че китайските граждани пътуват много активно около Китайската нова година (на 25 януари 2020 г.). В средата на м. януари 2020 г. вирусът започва да се разпространява с високи темпове, а към 6 февруари в страната са регистрирани 28 060 случая и 564 починали. Постепенно други страни също започват да докладват случаи на заразени с коронавирус. Първият такъв случай извън Китай е в Тайланд, обявен на 13 януари. На 15 януари Япония обявява първи случай на заразен с коронавирус, а на 20 януари Република Корея също регистрира първия случай. Всички тези случаи са свързани с Ухан, от където тръгва заразата. Съвсем естествено COVID-19 се разпространява бързо и на други континенти. На 14 февруари 2020 г. Франция обявява първия случай на починал от COVID-19, 80-годишен китайски турист. Това е първият случай на починал извън Континентален Китай, където по същото време починалите са над 1500 души. На 23 февруари Италия обявява затварянето на 10 града в областта Ломбардия след установени кълстери на заразата и значително повишаване на броя на установените случаи. На 24 февруари Иран обявява значително

покачване на случаите, които само за 1 седмица от първия установен са над 60, а починалите 12 – най-много за момента извън Китай. На 26 февруари вирусът стига до Латинска Америка – в Бразилия. На 29 февруари САЩ обявяват първи смъртен случай. На 17 март 2020 г. ЕС взема решение за забрана на пътувания на граждани от трети страни в Съюза в срок от минимум 30 дни. Това е първата координирана реакция на ЕС за предотвратяване на разпространението на заразата. На 24 март се въвежда първият локдаун. Индия въвежда тази мярка за 21 дни. На 26 март САЩ оглавява класацията за най-много установени случаи на COVID-19 – над 81 000 и над 1 000 починали, изпреварвайки Китай. На 2 април 2020 г. случаите по света преминават границата от 1 млн., починалите са над 51 000, заразата е установена в 171 страни. [1].

Първи рестрикции за пътувания

Редица туристически дестинации въвеждат пълна забрана за влизане на чужди граждани. *Към 6 април 2020 г. 96% от всички туристически дестинации в света въведоха ограничения или пълни забрани за пътувания. Според доклада на Световната Туристическа Организация (UNWTO), към 18 май 2020 г. всички туристически дестинации са въвели ограничения за пътувания, а 75% от тях са въвели пълна забрана [2].*

През 2020 г. страните от ЕС не са затворени напълно за туристи и по този начин желаещите да пътуват имат във всеки един момент избор от няколко дестинации. Но непрекъснатите промени при изискванията за достъп и непредвидимостта за евентуално внезапно затваряне на страни променят коренно поведението на потребителите. Групови пътувания реално не се осъществяват, а индивидуалните се резервират предимно в последния възможен момент. Това предполага много по-високи разходи за пътуване, особено за самолетни билети. Това е и една от причините за увеличаване на търсенето на вътрешен туризъм – значително намаляване на цената, спестявайки разходи за скъпи билети и задължителните тестове за пътуване в чужбина. Освен значително по-ниската цена, други основни причини за повишеното търсене на вътрешен туризъм са по-голямата сигурност за заплатените предварително средства за пътуването и по-голяма предвидимост при въвеждане на евентуални нови мерки и забрани, които биха възпрепятствали пътуването. Извън Европа много дестинации остават напълно затворени до края на 2020 г. (напр. Япония, Тайланд, Бразилия, Австралия и др.).

В Азия международен туризъм през 2020 г. почти липсва (спад от 84% спрямо 2019 г. [3]). Най-добре развиващите се дестинации преди пандемията – Тайланд, Малайзия, Индонезия, Виетнам, Индия, Япония и Южна Корея, не допускат чуждестранни туристи. Всички тези страни остават затворени за туристи и през 2021 г. [4].

В Африка през 2020 г. на различни етапи много страни отварят границите си за чуждестранни туристи. Това са страни, които традиционно разчитат на туризма, като основен двигател на местните икономики. Първи това правят ваканционните дестинации – Египет, Мароко и Танзания (в частност Занзибар, отворен без никакви рестрикции и изисквания за влизане), а на по-късен етап и Тунис. [5].

През 2020 г. екзотичните ваканционни дестинации в Индийския океан имат различни политики за възстановяване на достъпа на чуждестранни туристи. Малдивите отварят границите си през лятото на същата година за всички туристи, с изключение на тези, пристигащи от страни с критично разпространение на COVID-19 и с широко разпространение на нови щамове. Сейшелските острови също отварят границите си за чужденци, но само за пристигащи с частни самолети и яхти. Оказва се, че тази мярка по никакъв начин не подпомага туризма в страната и от есента на 2020 г. са направени списъци със страни, разделени в три зони – страни, от които не се допускат туристи, от

които се допускат, но трябва да се подложат на задължителна карантина и такива, чиито граждани могат да влизат на територията на страната с отрицателен PCR тест. Това разделение отново не дава съществени резултати за развитие на туризма и от м. март 2021 г. влиза нова мярка – на Сейшелски острови могат да влизат туристи само с представен отрицателен PCR тест. Друга основна туристическа дестинация в региона Мавриций остава напълно затворена за туристи до 1 юли 2021 г. След тази дата страната отваря границите си, но само за ваксинирани лица, които трябва да се подложат на 14-дневна карантина. От 1 октомври 2021 г. на острова се допускат всички туристи, като ваксинираните могат свободно да се движат на територията на страната, докато неваксинираните туристи трябва да се подложат на 14-дневна карантина

Островите от Карибския басейн масово обявяват отваряне на границите си през м. юли 2020 г. Най-масовата туристическа дестинация в региона Доминиканска република обявява отваряне от 1 юли 2020 г. с едва 30% работещи хотели. Само три месеца след това, премахвайки условието за влизане с отрицателен PCR тест от 1 октомври, вече всички хотели работят и приемат туристи. За 2020 г. според официалните статистики на Централната банка на Доминиканската република 2,4 млн. чуждестранни туристи са посетили страната [6], въпреки затварянето на границите за повече от 6 месеца. Но дори този впечатляващ резултат не може да компенсира значителния спад спрямо 2019г. с 62,7%.

Южна и Северна Америка са сред най-засегнатите от разпространението на COVID-19. Поради тази причина туризмът в основните дестинации остава на заден план и развитието му не е сред приоритетите на правителствата. Но Мексико предприема интересна стратегия, според която различните щати могат да въведат и снемат забрани на местно ниво. Естествено най-туристическия щат Кинтана Роо, на чиято територия са курортите Канкун и Ривиера Мая отваря за туристи още на 8 юни 2020 г., като решението е обявено от президента на страната Андрес Мануел Лопес Обрадор. Постепенно цялата територия на Мексико е отворена за туристи, без значение от коя страна пристигат, без каквито и да е изисквания за тестове и карантина при влизане. За туризма в страната приетата политика е успешна. На фона на над 70% спад в глобален мащаб, за 2020 г. Мексико реализира спад от 46,1%, отчитайки 24 283 536 чужди туристи за 2020 г., сравнен с броят им от 45 024 453 за 2019г. [7].

Други страни избират принципа на реципрочност. Така Русия допуска туристи от страни, които допускат руски туристи на територията си. Тази политика е насочена по-скоро към изходящия туризъм, тъй като постигнатите съгласия за реципрочност са със страни, посещавани масово от руски туристи (напр. Малдиви, Турция и Египет). [8].

Въвеждане на COVID цифров сертификат и туризъм

През 2021 г. с началото на масова ваксинация се наблюдава засилен интерес към задгранични пътувания. От 1 юли 2021 г. ЕС въвежда COVID цифровия сертификат, удостоверяващ, че пътуващия е ваксиниран, преболедувал или дал отрицателен резултат след тестване. Страните от ЕС постигат съгласие за обявяване на четири категории рискови райони – зелен, оранжев, червен и тъмночервен. Всички тези мерки улесняват до голяма степен пътуванията в рамките на Съюза, позволявайки по-голяма предвидимост при планиране на пътуване. Ваксинираните лица могат почти без никакви изисквания да пътуват във всички страни от ЕС. Проучване, направено от ЕТС (European Travel Commission) и публикувано в доклад през м. юли 2021 г. показва оптимистични резултати за нагласите за пътуване на европейците в рамките на Съюза. Според проучването 57,4% от респондентите смятат, че ваксинацията ще увеличи доверието им за пътуване през следващите 6 месеца, а 54,2% твърдят, че като бъдат ваксинирани, те

скоро ще резервират пътуване. Според прогнозите, публикувани в доклада, пътуванията в рамките на ЕС през 2021 г. ще бъдат 83% от всички пътувания на гражданите на ЕС, като през 2019г. те са били 77%.[9].

Хронология на мерките и тяхното влияние върху туризма във водещи туристически дестинации

Франция. През 2019 г. страната отчита над 89 милиона чуждестранни туристи, което я поставя на първо място в света по този показател. [10]. През 2020 туристическите власти бяха поставили цел от 100 милиона чуждестранни туристи. [11]. Делът на туризма в БВП е 8%. Секторът осигурява 2 милиона работни места. [12].

В средата на м. март 2020 г. Франция налага забрана за пътувания на чужди туристи, която продължава до 11 май, а в следствие се удължава до 15 юни. Границите с европейските държави на практика не са затворени, но при влизане във Франция чуждестранните граждани подлежат на 14-дневна карантина, което не предполага туристически пътувания в страната. По данни на Vanque de France за 2020 г. е отчетен спад от 66% в пристиганията, и 50% в приходите от туризъм. В тези статистики са включени и месеците януари и февруари, когато не е имало забрани за пътувания, а ски курортите в страната отчитат много силен сезон. В крайна сметка приходите от туризъм във Франция през 2020 г. намаляват с 61 млрд. евро. През същата година 94% от всички туристи в страната са местни граждани. [13].

Новата 2021 г. започва отново трудно за френския туризъм. Правителството взема решение да остави затворени ски курортите на страната до края на февруари, като по този начин много от традиционните посетители – френски и чуждестранни – се насочват към конкурентни дестинации. На 31 март е въведен локдаун, който продължава до 3 май. От тази дата туристи от ЕС могат да посещават Франция, представяйки отрицателен PCR тест. Тази мярка обаче не е достатъчна да привлече туристи, защото музеите, ресторантите и кафетата са затворени до 19 май. От 9 юни страната вече е отворена за чужди туристи с т.нар. „здравен пропуск“ (passe sanitaire). Този здравен пропуск се издава на лица със завършен цикъл на ваксинация, отрицателен PCR или антигенен тест, направен през последните 72 часа или документ за преболедуване през последните 6 месеца. От 21 юли този здравен пропуск вече се изисква за вход в хотели, музеи, културни и спортни събития и др. От 9 август става задължителен и при посещения на кафета и ресторанти, медицински и здравни заведения и пътуване с публичен сухопътен, железопътен и въздушен транспорт между градовете. [14].

Според националния институт за статистика и икономически изследвания, през първите три месеца на 2021 г. е отчетен спад от 64% спрямо средния брой за същия период на предишните 2 години на броя на реализираните нощувки в страната. Средната запълняемост на хотелите е едва 34%. За периода са реализирани 14,8 млн. нощувки, което е 1/3 от реализираните нощувки за същия период през 2018 г. и 2019 г. (взет е средния брой на нощувките през двете години). Тук следва да се има предвид, че хотелите с над 50 легла в зимните курорти не функционират през този период. При ски курортите спадът е 84%, въпреки неработещите ски съоръжения, благодарение на малките места за настаняване, които са решили да посрещат гости. В района Île-de-France, където попада Париж се наблюдава аналогична картина – спад с 80,9% спрямо средния брой нощувки през 2018 и 2019г. [15].

Въпреки всичко, след въвеждането на здравния пропуск, френските власти прогнозираят 50 милиона чуждестранни посетители през 2021 г. [16].

Испания. През 2019г. Испания регистрира своеобразен рекорд на пристигнали чужди туристи – 83,7 млн., което надвишава почти два пъти населението на страната.

Това превръща Испания във втората най-посещавана страна в света, измествайки от тази позиция САЩ. [10].

През първите два месеца на 2020 г. продължава положителната тенденция на увеличаване на броя чуждестранни туристи.

Делът на туризма в БВП на страната е 11%, като в сектора работят 12% от всички заети лица.

През 2020 г. Испания е сред най-тежко пострадалите от пандемията по брой заразени и смъртни случаи. Това налага въвеждане на локдаун от 15 март до 21 юни, като след 14 май започва постепенно разхлабване на мерките. След тази дата през определени периоди се допускат граждани на ЕС, а след 31 октомври и граждани от трети страни (властите публикуваха списъци с държави, чиито граждани могат да влизат на територията на Испания). Приетата политика на периодично обновяване на списъците държави, от които могат да влизат туристи в Испания се оказа удачен ход на правителството за спасяване на туризма в страната, особено след като повечето европейски граждани можеха да влизат в Испания в активните за туризъм месеци юли, август и септември. След рекордната 2019г., следващата 2020 е най-лошата година за туризма в Испания през последните 50 години. [17]. Страната посреща едва 18,9 млн. чуждестранни туристи. Отчетеният спад в техния брой е 77,3%. Спадът в приходите от туризъм е 78,5% - от 91,1 млрд. до 19,74 млрд. евро. Над 622 хил. работни места в туризма са закрити. [17]. За да компенсира тежките загуби, испанският туристически бизнес залага на вътрешния пазар, стимулирайки испанците да пътуват в страната. При затворени за туризъм традиционни за този пазар дестинации и многобройните възможности за практикуване на всички форми на туризъм в собствената си страна, испанските туристи променят поведението си и предпочитат да прекарат свободното си време в Испания. Резултатът – рекорден брой реализирани нощувки от местни граждани от 1999 г., от когато се водят официални статистики по този показател. През м. юли 2020 г. гражданите на Испания са реализирали 14,9 млн. нощувки в страната си, което е ръст от 0,37% спрямо същият период на 2019 г. Тези нощувки са реализирани от 5,8 млн. туристи (за сравнение 5,7 млн. през същия период на 2019г). [17].

През 2021 г. Испания въвежда либерален режим за влизане на чужди граждани в страната, продължавайки да променя периодично списъците с държави и изискванията за влизане на чужденци в страната. Това непостоянство по-скоро попречи, отколкото подпомага туризма в страната. Непредвидимостта се оказва пречка за потенциалните туристи да предприемат пътувания към Испания. Въпреки, че властите обявяват техническа готовност за въвеждане на Европейския здравен сертификат, самите те закъсняват с въвеждането му до 9 юли. Успоредно с това от 7 юни Испания разрешава влизането на граждани от трети страни със завършен ваксинационен цикъл. Данните за м. юли 2021 г. показват, че Испания е далече от нивата от 2019 г. за броя чуждестранни туристи и приходи от тях. Броят на чуждите туристи в страната за този период е намалел с 57% спрямо м. юли 2019 г., а приходите от 28,3 млн. евро са намалели до 11,5 млн. или спад с 60%. [17].

И докато страните- членки на ЕС се налага да подчинят собствената си политика в областта на туризма на редица общи норми, приети за Съюза, редица страни определят сами правилата за допускане на чужди туристи. Една от печелившите в това отношение дестинации е Малдиви.

Малдиви. Туризмът на Малдивите датира от 1972 г., когато е изграден първият курортен комплекс Kurumba с капацитет от 280 легла. Туристическите власти готвят специална кампания през 2022 г. по случай 50 години от началото на туризма в страната. В края на 2018 г. легловия капацитет на Малдивите е 44 924 легла. Отчетените за

годината легаденоношия са 9 478 094. Рекордна за Малдивите по брой чуждестранни туристи се явява 2019 г. – 1 703 000. През 2018 г. техният брой е 1 484 274

2020 г. се очаква да бъде поредната рекордна година за туризма в Малдивите, като през януари броят на чуждестранните туристи е 173 347. Но през традиционно силния февруари техният брой намалява на 149 778, а през март на 59 627 (спад от 63,4% спрямо март 2019г.). Малдивите затварят границите си за туристи на 27 март 2020г. [18].

Туризмът на практика е единствения сектор, който носи значителни приходи в страната (над 40% от БВП) и за това затварянето продължава за много кратък период. На 15 юли 2020 г. границите са отново отворени. Министерство на туризма стартира рекламна кампания със слоган „Преоткрийте Малдивите... слънчевата страна на живота“ (“Rediscover Maldives... the sunny side of life”). [19]. На виртуалната пресконференция, обявяваща старта на рекламната кампания, президентът на страната Ибрахим Мохамед Солих обявява заложената цел в областта на туризма – 850 000 чуждестранни туристи до края на 2020 г.

От 15 юли 2020 г. хотелите в страната започват да отварят поетапно по график, изготвен от Министерство на туризма. На 1 октомври (началото на активния туристически сезон) всички хотели започват да функционират. За влизане в страната се издава безплатна туристическа виза с продължителност от 30 дни. Всеки чуждестранен гражданин може да влезе с отрицателен резултат от PCR тест, направен до 72 часа преди отпътуване, а от 15 октомври 2020 г. този срок е увеличен на 96 часа. Резултатът от теста е част от здравна декларация, която туристите трябва да попълнят до 24 часа преди влизане в страната. Здравната декларация е електронна и освен резултата от теста, пътуващите прилагат резервацията за настаняване и самолетните билети. След попълване на всички данни, туристите получават QR код, с който влизат на територията на Малдивите. Ако настаняването е в изолиран курорт на самостоятелен остров, на връщане няма изискване за нов PCR тест, но ако е на остров, на който живее и местно население тестът за излизане от страната е задължителен. За контрол на тези изисквания, 24 часа преди напускане на територията на Малдиви, всички туристи попълват нова здравна декларация.

За 2020 г. по данни на СOT броят на чуждестранните туристи, посетили Малдивите възлиза на 555 494, което е далеч от целта за привличане на 850 000 туристи. До 27 октомври 2021 г. страната посреща 992 196 чуждестранни туристи, което я превръща в един от примерите за добри темпове на възстановяване на туризма след шоквата за сектора 2020 г.

Изводи

Анализът на данните за последствията от въвеждане на ограничения за пътуване и затварянето на граници показва, че туризмът е силно пострадал сектор от пандемията, причинена от COVID-19. Според прогнозите на Конференцията на ООН за търговия и развитие (UNCTAD) загубите от туризъм в БВТ в световен мащаб през 2020 и 2021г. ще бъдат в размер на 4 трилиона щ.д. Решенията на правителства в цял свят в началото на пандемията са насочени главно към опазване на здравето и живота на гражданите, което предполага затваряне на граници, а много често и налагане на локдаун. Тези мерки довеждат вътрешния и главно международния туризъм към почти нулеви равнища в повечето туристически дестинации. След първата вълна на пандемията (през лятото на 2020 г.) усилията са насочени към възстановяване на вътрешния туризъм. В същото време, за страните, в които вътрешен туризъм липсва единствената възможност е да отворят границите си за чужди туристи. Това важи в най-силна степен за страните с висок дял на туризма в техния БВП (Малдиви, Сейшелски острови, Танзания и др.). Тези

действия се оказват печеливши, защото въпросните страни регистрират значително по-нисък спад в броя туристи през 2020 г., в сравнение с 2019 г. През 2021 г. със започналата масова ваксинация, особено в ЕС, туризмът в страните от Съюза бавно започна да се възстановява. Това в особено висока степен важи за пътуванията вътре в ЕС. Въвеждането на здравен сертификат в страните-членки от ЕС допълнително повлиява позитивно върху възстановяването на сектора. Въпреки това през 2021 г. се очаква понижаване нивата (между 50 и 60% от тези през 2019 г.) на брой туристи и приходите от тях. На фона на тези показатели все пак 2021 г. се очаква да е много по-успешна от 2020 г., когато реализираните спадове са между 70 и 80% спрямо 2019 г.

Заклучение

Взетите решения на много страни да затворят границите си за туристи в началото на пандемията от COVID-19 с цел намаляване разпространението на вируса, могат да се окажат като хаотични и неkoordinирани, без разумни обосновки. Решенията са обосновани главно от непознатата ситуация и липсата на данни за смъртоносния вирус. На ниво ЕС, което предполага прилагане на общи политики, единственото общо решение е затваряне на границите за граждани от трети страни. В същото време страните-членки прилагат самостоятелни мерки за борба с пандемията. Непостоянните действия на страните от ЕС продължават и през втората половина на 2020 г., докато през това време редица туристически дестинации извън Съюза започват поэтапни и координирани дейности за възстановяване на туризма в страните си. Някои страни, основно в Азия вземат драстични решения и не отварят границите си през цялата 2020 г., а други страни от региона остават затворени до края на 2021 г. На този етап е рано да се оцени ефективността на държавните политики в областта на туризма, водени след началото на обявената пандемия. Статистическата информация за 2020 г. не може да даде достоверни данни за такава оценка. Анализът на годишните статистики за 2021 г. в много по-голяма степен би бил полезен за определяне на ефективността от политиките и мерките на правителствата по отношение на възстановяване на туризма в различните държави.

References:

- [1]. <https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>
- [2]. http://sociobrain.com/website/w1465/file/repository/19._Nikolay_Yotovski.pdf
- [3]. <https://www.unwto.org/covid-19-and-tourism-2020>
- [4]. <https://apnews.com/article/coronavirus-pandemic-lifestyle-business-travel-japan-bd72c0179bdec11b8121a42e411b0341>
- [5]. <https://thepointsguy.com/guide/reopening-soon-a-country-by-country-guide-to-coronavirus-recovery/>
- [6]. <https://bancentral.gov.do/Publicaciones/Consulta?CategoryId=88>
- [7]. <https://www.datatur.sectur.gob.mx/SitePages/VisitantesInternacionales.aspx>
- [8]. https://tourism.interfax.ru/ru/analytics/market_overview/75456/
- [9]. https://etc-corporate.org/uploads/2021/07/2021_ETC_MSIET_Results_Wave_7.pdf
- [10]. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422456>
- [11]. <https://www.gouvernement.fr/action/la-strategie-pour-un-tourisme-francais-champion-mondial>
- [12]. <https://www.vie-publique.fr/eclairage/280440-tourisme-60-milliards-de-perte-pour-la-france-en-2020>

- [13].
https://publications.banquefrance.fr/sites/default/files/medias/documents/821192_bdf236-4_voyages-vf.pdf
- [14]. <https://www.service-public.fr/particuliers/actualites/A15121>
- [15]. <https://www.insee.fr/fr/statistiques/series/113990189>
- [16]. <https://www.lefigaro.fr/conjoncture/tourisme-la-france-attend-50-millions-de-visiteurs-etrangers-cet-ete-selon-jean-baptiste-lemoine-20210801>
- [17]. Статистическите данни за Испания са генерирани от базата данни на Национален Статистически Институт на Испания.
<https://www.ine.es/dynt3/inebase/es/index.htm?padre=3616&capsel=3617>
- [18]. <https://www.tourism.gov.mv/dms/document/c110f919424a7c71c56a1fb84d6e5cd7.pdf>
- [19]. <https://visitmaldives.com/en/news/maldives-resumes-tourism-with-the-launch-of-rediscover-maldivesthe-sunny-side-of-life>